YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (laajennettu ensimmäinen jaosto) 15 päivänä maaliskuuta 2000 *

Asiassa T-337/94 (92),

Enso-Gutzeit Oy, kotipaikka Helsinki (Suomi), edustajinaan asianajajat I. Van Bael ja J.-F. Bellis, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto L. Lorang, 3 rue de la Chapelle,

hakijana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies R. Lyal, prosessiosoite Luxemburgissa c/o saman yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa hakija vaatii niiden oikeudenkäyntikulujen määrän vahvistamista, jotka vastaaja on velvollinen korvaamaan hakijalle yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-337/94, Enso-Gutzeit vastaan komissio, 14.5.1998 antaman tuomion (Kok. 1998, s. II-1571) johdosta,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti B. Vesterdorf sekä tuomarit A. Potocki, A. W. H. Meij, M. Vilaras ja N. Forwood,

kirjaaja: H. Jung,

on antanut seuraavan

määräyksen

Tosiseikasto ja asian käsittelyn vaiheet

1 Hakija nosti yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 14.10.1994 saapuneella kannekirjelmällä kanteen, jossa se vaati EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta (IV/C/33.833 — Kartonki) 13 päivänä heinäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/601/EY (EYVL L 243, s. 1) kumoamista. Komissio oli tässä päätöksessään katsonut 19 kartongintuottajan, joihin kuului myös hakija ja jotka toimittivat kartonkia Euroopan yhteisöön, rikkoneen EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa (josta on tullut EY 81 artiklan

1 kohta) siten, että ne olivat eripituisia aikoja, enintään kuitenkin huhtikuuhun 1991, osallistuneet sopimukseen ja yhdenmukaistettuun menettelytapaan, jotka olivat peräisin vuoden 1986 puolivälistä ja joiden mukaisesti kyseiset kartongintoimittajat muun muassa olivat suunnitelleet ja toteuttaneet useita samanaikaisia ja yhdenmukaisia hinnankorotuksia kaikkialla Euroopan yhteisössä, olivat saavuttaneet yhteisymmärryksen tärkeimpien tuottajien markkinaosuuksien pysyttämisestä vakiotasoilla, mutta siten, että niitä saatettiin joskus muuttaa, ja olivat toteuttaneet — alkuvuodesta 1990 lähtien aina vain useammin — yhdenmukaistettuja toimenpiteitä toimitusten valvomiseksi yhteisön markkinoilla varmistaakseen yhdenmukaistettujen hinnankorotusten toteuttamisen. Hakijalle oli päätöksen 94/601/EY päätösosan 3 artiklassa määrätty sakkoa 3 250 000 ecua.

2 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi asiassa T-337/94, Enso-Gutzeit vastaan komissio, 14.5.1998 antamallaan tuomiolla (Kok. 1998, s. II-1571) päätöksen 94/601/EY hakijaa koskevilta osin ja velvoitti komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

3 Hakija vaati 1.2.1999 päivätyllä kirjeellään komissiota korvaamaan sen oikeudenkäyntikulut yhteensä 7 728 960 Belgian frangia (jäljempänä BEF). Komissio lähetti 21.6.1999 päivätyn vastauksen, jossa se ehdotti maksavansa 2 000 000 BEF.

4 Hakija on 14.9.1999 jättänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen oikeudenkäyntikulujen määrän vahvistamista koskevan hakemuksen, jossa se vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta vahvistamaan korvattavien oikeudenkäyntikulujen määräksi 7 728 960 BEF. Komissio on esittänyt 11.11.1999 huomautuksensa tästä vaatimuksesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 92 artiklan mukaisesti.

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

5 Hakija katsoo, että vaadittu määrä on perusteltu ensinnäkin riidan kohteen ja luonteen vuoksi. Hakija toteaa riitauttaneensa päätöksen 94/601/EY vedoten muun muassa siihen, että sen valmistama "SBS"-laatua oleva kartonki olisi pitänyt jättää päätöksen soveltamisalan ulkopuolelle ja ettei ollut näytetty sen osallistuneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen. Tämäntyyppinen argumentointi on vaatinut aikaavievää ja erittäin huolellista todisteiden tutkimista. Siitä huolimatta, että todisteisiin perehdyttiin jo komissiossa käydyssä hallinnollisessa menettelyssä, kumoamiskanteen valmistelu, joka tapahtui 18 kuukautta väitetiedoksiannon lähettämisen jälkeen, on edellyttänyt uutta analyysiä tutkittaessa kokonaisvaltaisemmin komission langettavina pitämien todisteiden muodostamaa rakennelmaa.

6 Riidassa nousi esiin lisäksi merkittävä kysymys siitä, minkäasteisen näyttövelvollisuuden täyttämistä edellytetään, jotta komissio voi perustellusti katsoa yrityksen olevan vastuussa hintakartellista, mikä on oikeustieteessä laajasti käsitelty kysymys.

7 Riita oli vielä osin erityisen vaikea tosiseikkojen monimutkaisuuden vuoksi, mistä syystä oli torjuttava komission hakijaa vastaan langettavina pitämät todisteet ja osoitettava, että SBS-kartongilla oli eri tuotemarkkinat. Sitä paitsi suullisen käsittelyn kulun järjestäminen siten, että kaikki kantajat olivat läsnä, mitä varten asiat yhdistettiin, ja istuntojen pituus lisäsivät asian monimutkaisuutta.

8 Asian monimutkaisuus ja oikeudenkäynnin kesto johtivat vielä siihen, että oli käytettävä useasta asianajajasta koostuvaa ryhmää valmistelemaan kirjelmiä, vastaamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin ja pitämään kokouksia hakijan edustajien kanssa. Koska hakijan tilanne oli aivan omanlaisensa, sen asianajajat eivät myöskään voineet nojautua muiden asioiden kantajien väitteisiin, vaikka heidän olikin oltava niistä hyvin perillä.

9 Hakija korostaa lopuksi, että riidan lopputuloksella oli sille suuri taloudellinen merkitys sakon suuruuden sekä sen maineelle ja markkina-asemalle aiheutuneen vahingon vuoksi.

10 Hakija on esittänyt vaatimuksensa tueksi yhteenvedon asianajajiensa laskuttamista kuluista ja palkkioista. Yhteenvedosta selviää, että vaadittu määrä koostuu yhteensä 243 835 BEF:n suuruisista kuluista (kahden asianajajan kolme matkaa Luxemburgiin, kahden asianajajan kaksi matkaa Helsinkiin ja kahden asianajajan yksi matka hakijan myyntikonttoriin Lontooseen) sekä yhteensä 7 485 125 BEF:n suuruisista palkkioista, jotka ovat kertyneet 1 348 työtunnista.

11 Komissio myöntää, että kriteerit, joita hakija on käyttänyt korvattavia oikeudenkäyntikuluja määrittäessään, ovat asiaankuuluvia, mutta kiistää kuitenkin niiden soveltamistavan ja katsoo vaaditun määrän olevan liian suuri.

12 Komissio toteaa pääpiirteissään ensinnäkin, että pääkysymys oikeudenkäynnissä oli melko yksinkertainen ja koski niiden todisteiden todistusarvoa, jotka komissio oli esittänyt näyttääkseen Enso-Gutzeitin ja kartellin toiminnan välillä olleen yhteys; toiseksi, että sitä osaa työstä, joka uhrattiin asian kannalta merkityksettömään väitteeseen SBS-kartongin kuulumisesta eri tuotemarkkinoille, ei saa ottaa huomioon korvattavien oikeudenkulujen määrää laskettaessa; kolmanneksi, että tässä tapauksessa esiin ei tullut yhtäkään uutta, merkittävää tai vaikeaa yhteisön oikeuteen liittyvää kysymystä ja neljänneksi, että asiaan oli käytetty liikaa aikaa. Komissio korostaa tämän viimeisen väitteensä osalta, että 13 asianajajaa ja yksi avustava lakimies on osallistunut kannekirjelmän laatimiseen yli 600 tunnin ajan, vaikka suurin osa esitetyistä väitteistä oli samoja kuin jo hallinnollisessa menettelyssä esitetyt. Näin ollen osa laskutetuista tunneista ei voi olla hyväksyttäviä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

13 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 91 artiklan b alakohdassa määrätään seuraavaa: "Seuraavat oikeudenkäyntikulut katsotaan korvattaviksi — —: asianosaisille asian käsittelystä aiheutuneet välttämättömät kustannukset, erityisesti matka- ja oleskelukulut, sekä asiamiehen, avustajan tai asianajajan palkkio."

14 Tämän määräyksen mukaan korvattavia oikeudenkäyntikuluja ovat ainoastaan sellaiset, jotka ovat aiheutuneet asian käsittelystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja jotka samalla ovat olleet välttämättömiä (asia C-89/85 DEP, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, määräys 9.11.1995, 14 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa ja asia T-115/94 (92), Opel Austria v. neuvosto, määräys 15.7.1998, Kok. 1998, s. II-2739, 26 kohta).

15 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuinten on asianajopalkkioiden suuruudesta annettujen yhteisön oikeusnormien puuttuessa vapaasti harkittava asiaa koskevia tietoja ja otettava tällöin huomioon riidan kohde ja luonne, riidan merkityksellisyys yhteisön oikeuden näkökulmasta, asian vaikeaselkoisuus ja sen työn määrä, joka oikeudenkäynnistä on aiheutunut asian käsittelyyn osallistuneille asiamiehille tai avustajille, sekä riidan taloudellinen merkitys asianosaisille. Tällöin ei tarvitse ottaa huomioon kansallisia asianajajien palkkiosääntöjä eikä mahdollista asianosaisen ja tämän asiamiesten tai avustajien sopimusta asiasta (asia 318/82, Leeuwarder Papierwarenfabriek v. komissio, määräys 26.11.1985, Kok. 1985, s. 3727, 2 ja 3 kohta ja asia T-448/93 (92), British Cement Association ym. v. komissio, määräys 4.12.1998, 12 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

16 Yhteisöjen tuomioistuinten mahdollisuus arvioida asianajajan työn arvoa on riippuvainen annettujen tietojen yksityiskohtaisuudesta (asia T-561/93 (92), Tiercé Ladbroke v. komissio, määräys 12.5.1997, 23 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa ja yhdistetyt asiat T-177/94 (92) ja T-377/94 (92) sekä asia T-99/95 (92), Altmann ym. v. komissio, määräys 25.6.1998, Kok. H. 1998, s. I-A-299 ja II-883, 20 kohta).

17 Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa on todettava asian vaikeaselkoisuudesta ja merkityksellisyydestä yhteisön oikeuden näkökulmasta katsottuna, että hakija on kiistämättä kartellin olemassaoloa väittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esittämissään kirjelmissä, ettei sen osallistumista mihinkään kartelliin ollut näytetty toteen, ja on siis kiistänyt ne suorat ja epäsuorat todisteet, joiden perusteella komissio oli katsonut sen osallistuneen päätöksen 94/601/EY päätösosassa kuvattuun salaiseen yhteistyöhön. Arviointi, jonka hakija on esittänyt, on edellyttänyt perehtymistä koko tähän päätökseen ja lukuisiin asian asiakirja-aineistoon sisältyviin asiakirjoihin, joihin komissio oli perustanut perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisen. Vaikka hakijan asianajajien on täytynyt perusteellisesti perehtyä asian asiakirja-aineistoon kyetäkseen perustelemaan vaatimuksiaan, on kuitenkin todettava, että riidassa ei tullut esiin erityisen vaikeita oikeuskysymyksiä.

18 Lisäksi on todettava, että vaikkei se, että hakijan kaikki kanneperusteet eivät menestyneetkään, estä sitä, että niiden kehittelemiseksi tehdystä työstä johtuneista kuluista saataisiin korvaus, kulut, jotka johtuvat sellaisesta asian tutkimiseen ja väitteiden kehittelemiseen uhratusta työstä, joka ei ole ollut tarpeen oikeudenkäyntiä varten, eivät sitä vastoin ole korvattavia. Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa hakija oli kumoamisvaatimustensa yhteydessä laajasti käsitellyt sitä, oliko SBS-kartongilla eri tuotemarkkinat. Tältä osin on korostettava, että tässä tapauksessa relevanttien tuotemarkkinoiden analysointi ei ollut välttämätöntä sen arvioimiseksi, oliko EY 81 artiklan 1 kohtaa rikottu, sillä yhteisön oikeuden vastaisiksi katsotuilla käyttäytymistavoilla oli tarkoitus rajoittaa tuntuvasti kilpailua yhteismarkkinoilla, ja ne koskivat päätöksessä 94/601/EY tarkoitettuja tuotteita. Hakijan asianajajien työ tuotemarkkinoiden analysoimiseksi ei kuitenkaan ollut täysin vailla merkitystä, sillä sen avulla hakija on kyennyt täydentämään väitteitään sen kanneperusteensa tueksi, joka perustui siihen, ettei sen osallistumisesta mihinkään kartelliin ollut todisteita, selittämällä, miksi sillä ei ollut mitään intressiä osallistua siihen. Tästä työstä aiheutuneet kulut voidaan siis katsoa korvattaviksi oikeudenkäyntikuluiksi, mutta tämä toteamus ei kuitenkaan rajoita arviointia tämän työn edellyttämästä kokonaistuntimäärästä.

19 Enso-Gutzeitin asianajajat olivat hyvin perehtyneitä asiaan. He olivatkin avustaneet hakijaa koko komissiossa käydyn hallinnollisen menettelyn ajan, joten he ovat voineet paitsi kiistää väitetiedoksiantoon sisältyneiden väitteiden oikeellisuuden, myös arvioida hakijan osallistumisesta kokonaiskartelliin esitetyn näytön

todistusarvoa. Nämä seikat ovat tehneet Enso-Gutzeitin etujen puolustamisen helpommaksi ja vähentäneet sitä aikaa, jonka sen asianajajat ovat joutuneet käyttämään oikeudenkäyntiaineistoon perehtymiseen. Tästä syystä yli 900 tunnin kuluttaminen kannekirjelmän ja vastauskirjelmän laatimiseen on tässä tapauksessa ollut liikaa.

20 Sitä paitsi on todettava, että vaikka periaatteessa ainoastaan yhden asianajajan palkkio voidaan katsoa työjärjestyksen 91 artiklan b alakohdassa tarkoitettujen "välttämättömien kustannusten" käsitteen piiriin kuuluvaksi (asia T-78/89 DEP, PPG Industries Glass v. komissio, määräys 9.6.1993, Kok. 1993, s. II-573, 39 kohta), on kuitenkin ennen kaikkea otettava huomioon niiden työtuntien kokonaismäärä, joita voidaan pitää objektiivisesti välttämättöminä asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtuvan käsittelyn kannalta riippumatta siitä, kuinka monen asianajajan kesken suoritetut palvelut ovat saattaneet jakautua (asia T-290/94 (92), Kaysersberg v. komissio, määräys 30.10.1998, Kok. 1998, s. II-4105, 20 kohta).

21 Jos uuden asianajajan osallistumisesta asian käsittelyyn oikeudenkäynnin aikana aiheutuu kuluja, kuten hakijan esittämistä tositteista ilmenee, niin oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen velvollisen asianosaisen tarvitsee vastata niistä vain siltä osin kuin uusi asianajaja on tehnyt työtä asian hyväksi, mihin ei kuitenkaan lasketa mukaan sitä aikaa, joka häneltä välttämättä on kulunut asiaan tutustumiseen.

22 Niin ikään on todettava komission tavoin, että koska osa laskutetuista työtunneista ei ollut perusteltuja, niistä johtuvista kuluista ei voida saada korvausta.

23 Komissio ei kiistä, etteikö riidan taloudellinen merkitys hakijalle olisi ollut suuri varsinkin sakon suuruuden (ks. edellä 1 kohta) vuoksi.

24 Edellä esitetyn perusteella korvattavien oikeudenkäyntikulujen määräksi harkitaan oikeaksi vahvistaa yhteensä 4 500 000 BEF.

25 Koska tätä määrää vahvistettaessa on otettu huomioon kaikki tähänastiset asian käsittelyn vaiheet, ei ole syytä lausua erikseen niistä kuluista, joita asianosaisille on aiheutunut tästä oikeudenkäyntikulujen määrän vahvistamista koskevasta menettelystä (asia T-97/95 (92), Sinochem v. neuvosto, määräys 22.3.1999, Kok. 1999, s. II-743, 20 kohta).

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu ensimmäinen jaosto)

on määrännyt seuraavaa:

Niiden oikeudenkäyntikulujen määräksi, jotka komission on korvattava hakijalle, vahvistetaan yhteensä 4 500 000 BEF.

Annettiin Luxemburgissa 15 päivänä maaliskuuta 2000.

H. Jung — B. Vesterdorf

kirjaaja — presidentti